

ETISK KOHÆRENSMÅLING SOM DANNELSESREDSKAB I DEN KLINISKE UDDANNELSE AF SYGEPLEJESTUDERENDE.

Sygeplejerskeuddannelsen
Nordsjælland

29. oktober 2012
Præsentation af projektKOMPAS

Formålet med udviklingsprojektet er, at udvikle et pædagogisk redskab, der kan styrke de sygeplejestuderendes etiske refleksion, med henblik på at udøve moralsk ansvarlige handlinger. Dette redskab skal anvendes først og fremmest af kliniske vejledere i modul 11 i sygeplejerskeuddannelsen.

Som en del af sygeplejeuddannelsen er der i modul 11 fokus på, at de studerende skal arbejde med 2 ECTS points i relation til filosofi, etik og religion (Undervisningsministeriet 2008). Dette projekt vil udarbejde et redskab som vil hjælpe de kliniske vejledere med at støtte studerende til at opfylde følgende læringsudbytter fra modul 11:

- At identificere og reflektere over fagets dilemmaer og magtrelationer i udøvelse af sygepleje.
- At handle moralsk ansvarligt under hensyntagen til den enkelte patient/borger.

Projektet skal hjælpe de studerende med at udfolde deres etiske tænkning ved at gøre dem opmærksomme på de mulige følger af manglende kohærens i deres etiske argumentation. Dette opnås med et enkelt spørgeskema, som måler de studerendes kohærens i relation til etisk kliniske problemstillinger. Med udgangspunkt i dette spørgeskema skal de kliniske vejledere a) gøre studerende bevidst om mulige mangler af kohærens i deres argumentation og b) lære de teoretiske redskaber til at undgå disse mulige selvmodsigelser. Kliniske vejledere kan opnå dette med hjælp af en refleksionsvejledning som vi har udviklet sammen med spørgeskemaet. Således bliver de to redskaber, kohærenstesten og refleksionsvejledningen, en hjælp til konkret at højne de studerendes professionalitet på et etisk grundlag (Nielsen 2010).

Produkt

Det nævnte spørgeskema er kerneprodukt af vores projekt. Spørgeskemaet er opbygget på den måde, at man stiller etiske spørgsmål, som kan nemt føre til selv modsigende svar, og på den måde kan man nemmere hos den studerende identificere områder, hvor de skal udvikle deres etiske argumentation. Sammen med vores spørgeskema har vi udarbejdet en vejledning, som hjælper de kliniske vejledere med at anvende spørgeskemaet, ved at identificere de punkter hvor mulig mangel af kohærens kan have alvorlige konsekvenser i de kliniske etiske beslutninger. Desuden forklarer vejledningen de teoretiske teknikker til at undgå selvmodsigende meninger.

Ideelt set skal man kunne bruge vores redskab ved at følge den skriftlige vejledning men for at få mest ud af det, må man blive introduceret til hvordan værktøjet fungerer.

I den nuværende fase af vores projekt sætter vi fokus på at støtte kliniske vejledere i deres etik undervisning i modul 11, men vores produkt er et pædagogisk støtte redskab, som kan anvendes af alle dem som underviser i etik.

Baggrund for projektet

Undervisning i etik har ikke til formål at fortælle de studerende, hvad der er rigtigt og forkert, men skal i stedet hjælpe dem med at udvikle en kritisk refleksion, der er anvendelig i praksis. For at opnå det, bliver studerende som led i undervisningen introduceret til forskellige etiske teorier, som det forventes, at de efterfølgende selv skal bruge til at reflektere over konkrete etiske dilemmaer. Men der plejer at opstå problemer med denne undervisningsmetode, da teorierne opleves for abstrakte og modsigende til, at den studerende kan bruge dem effektivt i deres egen etiske refleksion (Tveit 2008). Det betyder, at de studerende godt kan forklare teorierne, men ofte fortsat forholder sig ukritisk til deres egne etiske holdninger, da de har mistet tilliden til teorierne. Konsekvensen af det er, at de studerendes egne etiske holdninger ofte bliver helt uafhængige af deres teoretiske refleksioner. De studerende bruger således teorierne til at afspejle *en* holdning til etik, men bruger dem ikke til at danne *deres* etiske holdninger. Projektet søger at komme denne udfordring til livs ved netop at bevidstgøre de studerende om deres etiske holdninger og gennem dialog i højere grad at sammenholde dem med de etiske teorier, så adskillelsen mellem teori og praksis mindskes.

Ifølge Husted (2010) er faglig viden og etisk bevidsthed en forudsætning for udføre professionen med kvalitet. Sygeplejersker er forpligtet af De Sygeplejeetiske Retningslinier (2004), der blandt andet har til formål "at fremme den gode dømmekraft med henblik på at udvikle den faglige kvalitet i sygeplejen" (Det Sygeplejeetiske Råd 2004). Denne dømmekraft kommer dog ikke af sig selv og derfor må sygeplejerskeuddannelsen kontinuerligt udvikle pædagogiske redskaber, som kan understøtte udviklingen af denne nødvendige dømmekraft.

Blandt sygeplejersker opfattes de Sygeplejeetiske Retningslinier, som værende en del af sygeplejens fundament. Men undersøgelser tyder på, at sygeplejersker ikke opfatter vedtagne etiske kodekser som betydningsfulde i praksis (Tadd et al 2006). Det er dog ikke fordi sygeplejersker ikke har etikken med i sygeplejen (Esterhuizen 2006). Dette kan muligvis hænge sammen med, at De Sygeplejeetiske Retningslinier præsenteres i uddannelsen – et projekt viser, at ca 3/4 af underviserne på sygeplejerskoler i Norden anvender etiske kodekser i den teoretiske undervisning (Fjordside og Mortensen 2007). Problemet med de Sygeplejeetiske Retningslinier er således ikke, at de studerende ikke præsenteres for dem. Men retningslinierne har ikke anvisninger for, *hvordan* sygeplejersker kan opøve den etiske dømmekraft, som netop står centralt i sygeplejerskers professionalitet.

Som teoretiske undervisere vil vi med nærværende projekt tage denne udfordring op og sætte fokus på, hvordan vi konkret kan understøtte dette *hvordan*. Tveit pointerer, at sygeplejestuderendes etiske kompetencer og dermed også deres evner til etisk kompetence er mangelfulde. Dette begrundes de studerende med at faget etik er flyvsk, kedeligt og abstrakt (Tveit 2008). Tveit problematiserer også de studerendes oplevelser af et misforhold mellem den teoretiske etikundervisning og den selvfølgelige etiske optræden i praksis.

Med nærværende projekt gøres en indsats for at etisk refleksion gøres vedkommende og relevant. Vi søger, at hjælpe de studerende til at stille de rette spørgsmål, udfordre og synliggøre (Tveit 2008).

Således anses den etiske refleksion som betydningsfuld for dannelsen af sygeplejestuderende. Der tilstræbes en tilgang som dermed kultiverer de studerendes optræden på en måde således at den etiske kohærens bliver en del af deres faglige dannelse.